

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОБОРОТНОСТІ АКТИВІВ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

ТКАЧЕНКО С. О.

кандидат економічних наук

Харків

Вкладаючи в оборотний капітал більшу частину власних і позикових фінансових ресурсів суб'єкти підприємницької діяльності отримують можливість обслуговувати весь процес відтворення, від ефективності якого залежать не тільки загальні показники господарювання, а і результативність діяльності організації.

Сучасні методичні підходи щодо визначення взаємозв'язку між оборотністю та результативністю найбільш широко розглядаються в спеціальній літературі, насамперед з економічного аналізу, менеджменту та аналізу господарської діяльності. Проте сучасні вимоги щодо системи господарювання вимагають не тільки прийняття зважених, а подеколи і нетрадиційних рішень.

Питання оборотності активів стають все більш актуальними, а забезпечення надійності і стійкості вимагає впровадження передового досвіду фінансового управління структурою оборотних активів.

Питання щодо взаємозв'язку між оборотністю активів і результативністю діяльності суб'єктів господарювання розглядаються в наукових роботах як українських, так і зарубіжних вчених, а саме: І. А. Бланка, А. Д. Василика, А. М. Поддєрьогіна, Р. А. Слав'юка, Ю. А. Долгорукова, Н. І. Редіної, А. А. Мазаракі, Х. Фрімена та інших, проте ці думки часто неоднозначні, та потребують додаткового вдосконалення.

Дослідження взаємозв'язку між оборотністю активів та результативністю діяльності в системі загальних фінансових відносин суб'єктів господарювання.

Необхідність фінансового управління оборотністю, як одного з основних показників ефективності використання оборотного капіталу, обумовлена її комплексним характером, а саме: оборотність дозволяє виразити в єдиному показнику безліч змін в політиці фінансово-господарського управління, формуванні пасивів і структури активів організації, структурних змін ефективності діяльності, специфіці менеджменту тощо.

Так, оборотність характеризується співвідношенням розміру будь-якого запасу й швидкості його вибуття, а сам розмір запасу – як різницю швидкостей вхідних та вихідних системних потоків.

Слід зазначити, що при прискоренні оборотності за умов стабільних показників запасів виникає відносна економія через зниження рівня постійних витрат і збільшення суми доходів, а у разі незмінних показників об'єму реалізації суб'єкт підприємництва одержує додаткове позитивне сальдо за рахунок витрат, що харак-

теризує подвійний вплив оборотності на зміну показника прибутку.

На нашу думку, детальну оцінку оборотності капіталу суб'єкта господарювання дозволяє дати лише дослідження кожного складового елемента розглянутого у динаміці.

Так, показник асортименту товарних позицій напряму залежить від кількості запасів, необхідних для задоволення попиту, та змінюється прямопропорційно, проте недостатній запас знижує об'єм реалізації, а розмаїтість номенклатури продукції спричиняє відволікання значних ресурсів, у тому числі й фінансових, що, у свою чергу, відображається на показниках оборотності суб'єкта господарювання.

У свою чергу, іммобілізація оборотного капіталу пов'язана з наявністю товарних запасів, де період авансування грошового капіталу до моменту повної реалізації товарних ресурсів забезпечує розвиток механізмів попередньої оплати, що є характерним для суб'єктів сфери обігу в періоди невизначеності та швидких трансформацій в економіці. Так, збільшення цього інтервалу сповільнює оборотність активів, зменшуючи як середній розмір товарних запасів, так і показника прибутку. Проте збільшення запасів пов'язано з розширенням номенклатурної складової, а відповідно і розширенням масштабів діяльності суб'єкта.

Сучасні системи і методи управління товарними запасами, а відповідно і мобілізованими фінансовими ресурсами, у своїй більшості прагнуть задовольнити критерій оптимальності між оборотним капіталом та об'ємом реалізації і полягають в розширенні асортименту, збільшення витрат на формування запасів і відповідно задоволення потреб більшої кількості покупців, або зменшення номенклатурної складової та зменшення додаткових витрат з формування ресурсів.

За сучасних економічних умов суб'єкти господарювання все частіше зазнають додаткового навантаження у процесі збуту не тільки продукції, а й значної частини активів, що пов'язано зі втратою та обмеженнями платоспроможного попиту як контрагентів, так і населення, що вимагає не тільки впровадження нових, а й формування більш гнучких форм розрахунків, у тому числі формування кредитних відносин із покупцями. Проте, інфляційні процеси, що відбуваються в Україні, нерідко зумовлюють фінансові втрати при формуванні термінових операцій і договорів, що визначає актуальність аналізу фактору часу при дослідженні дебіторської заборгованості.

Слід наголосити на розходженнях у способах аналізу зазначеного показника.

Так, окремі науковці [2, 4, 6] зосереджують свою увагу на сам перед на визначенні кількості оборотів де-

біторської заборгованості використовуючи показники обороту за період та значення дебіторської заборгованості, розрахованої як середнє значення від сум початкового й кінцевого сальдо за період. Проте, використання середніх значень залишків балансу призводить до згладжування пікових значень, що у свою чергу викривлено може характеризувати тенденції розвитку суб'єкта господарювання.

Інші науковці [1, 3, 5] надають перевагу визначенню строку кредитування, визначаючи тривалість обороту дебіторської заборгованості ключовим показником, який характеризує середній період, необхідний для повернення заборгованості, ґрунтуючи розрахунок на зворотному показнику оборотності активів з урахуванням періоду дослідження, а відношення показників обороту за період і дебіторської заборгованості трактується як можлива кількість покриття товарооборотом середніх залишків або кінцевого сальдо заборгованості.

Спадкоємність показників оборотності обумовлено взаємодією матеріальних і нематеріальних потоків і запасів, що формально можна визначити як різницю швидкостей потоків вибуття й надходження.

Проте вибуття (реалізація) товарних ресурсів можуть бути представлені як у формі матеріального потоку вибуття, так і фінансового потоку надходження, а різномірність оборотності грошових і товарних залишків зменшують матеріальний запас, з одного боку, та забезпечують збільшення показника грошових активів суб'єкта господарювання, з іншого.

Слід підкреслити, що період знаходження грошових ресурсів в обороті визначається насамперед внутрішніми умовами фінансового управління, специфікою взаємозв'язків із контрагентами, проте, слід враховувати і чинники зовнішнього характеру, а саме: галузеву приналежність, регіональну специфіку та кон'юнктуру ринку, масштаб діяльності та залучення товарно-матеріальних і фінансових ресурсів тощо.

З метою поглиблення аналізу особливу увагу слід приділити впливу окремих факторів на динаміку оборотності кожного із елементів оборотного капіталу.

Так, вплив зміни часу обігу запасів може бути оцінено через вплив зміни одноденного обороту; зміни величини середнього товарного запасу та зміни структури обороту.

Аналогічно проводиться факторний аналіз оборотності та інших складових оборотного капіталу.

Таким чином, констатуємо прискорення оборотності, ми зменшуємо потребу в оборотному капіталі, що дозволяє вивільнити частину активів як для збільшення обсягів господарювання, так і для вирішення організаційних завдань, а у разі сповільнення показників оборотності суб'єкт господарювання буде змушений мобілізувати додаткові фінансові ресурси для забезпечення життєдіяльності.

Рентабельність оборотного капіталу, як і оборотність, перебувають під впливом їх структури, де тісноту взаємозв'язків можна визначити за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, основний вплив на який мають запаси, дебіторська заборгованість і грошові ресурси.

Слід зазначити, що рентабельність оборотного капіталу також перебуває під впливом структури джерел формування оборотного капіталу, однак найбільший інтерес представляє дослідження залежності рентабельності не від всіх складових фінансування активів, а лише властивих суб'єктам господарювання сфери обігу, а саме кредиторської заборгованості та комерційного кредитування.

Разом з тим, рентабельність оборотного капіталу, є одним з факторів, що впливають на фінансовий стан суб'єкта сфери обігу, а отже, можна говорити і про існування тісної взаємозалежності між ними.

На нашу думку, на рентабельність оборотного капіталу суб'єктів господарювання сфери обігу найбільший вплив мають: забезпеченість власними фінансовими ресурсами, поточна ліквідність та показники маневреності, проте головне місце – це результат операційної діяльності.

Приріст обороту під впливом як екстенсивних, так і інтенсивних факторів можна розрахувати через визначення приросту обороту за рахунок зміни середньої суми оборотного капіталу та приросту обороту за рахунок зміни швидкості обігу.

ВИСНОВКИ

Ефективність використання оборотного капіталу впливає не тільки на товарообіг і прибуток, але й на витрати суб'єкта господарювання, де найбільш залежним є показник витрат за користування кредитами й позиковими коштами населення.

У свою чергу, прибуток, як кінцевий результат фінансово-господарської діяльності, знаходиться під впливом оборотності оборотного капіталу, що визначає особливу важливість ґрунтовної оцінки ефективності фінансового управління оборотним капіталом та дослідження взаємозв'язку між динамікою оборотності та показниками результативності, що формує еластичність фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва.

Проте, слід наголосити, що тіснота їх взаємозв'язку коливається під впливом регіональних особливостей, видів діяльності, впливу окремих зовнішніх і внутрішніх факторів, однак не може застосовуватись у формі екстраполяції на подібні суб'єкти та ринковому порівнянні.

Для визначення реальних резервів підвищення ефективності використання оборотного капіталу недостатньо оглядово розглянути основні складові процеси фінансово-господарського управління що потребують їхньої додаткової систематизації. А системний підхід до управління оборотним капіталом суб'єкта підприємницької діяльності, на нашу думку, може бути реалізований лише за рахунок формування такої системи показників, що не тільки характеризує їх взаємозв'язок а й обґрунтовує саму систему управління оборотним капіталом. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієць В. С. Дослідження основних сутнісних характеристик грошових потоків підприємства // Актуальні проблеми економіки.– 2008.– № 8(86).– С. 167 – 170.

2. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич.– К.: Знання, 2006.– 263 с.

3. Долгоруков Ю. А., Редіна Н. І. Управління ефективністю використання обігових коштів у промисловості // Фінанси України.– 2005.– № 11.– С. 103 – 105.

4. Камінська Н. П. Механізм управління дебіторською заборгованістю / Н. П. Камінська, Л. О. Гришина.– [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.ev.nuos.edu.ua/en/content/>

5. Кузнецова С. А. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в умовах антикризового регулювання стану підприємств : монографія / С. А. Кузнецова.– Тернопіль : Тернопільська академія народного господарства, 2004.– 256 с.

6. Мних Є. В. Економічний аналіз: підруч./Є. В. Мних.– [2-ге вид., перероб. та доп.].– К. : Центр навчальної літератури, 2005.– 472 с.
